

СТАНОВИЩЕ

от д.н. Пенка Стоянова Бурова – професор във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”,

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност **‘професор’**

от доц. д.н. Андреана Борисова Ефтимова
в научното направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки – медиен език и стил, обявен от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“

в Държавен вестник, бр. 44 от 29.05.2018 г.

за нуждите на катедра *Пресжурналистика и книгоиздаване*

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД-38-406/15.06.2018 на ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски” съм определена за член на научното жури за конкурса. За участие в обявения конкурс е подала документи доц. Андреана Борисова Ефтимова, доктор на науките, преподавателка в Софийския университет „Св. Кл. Охридски”. Представеният от кандидатката комплект материали е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на СУ и включва документите молба, автобиография, дипломи, списък на научните трудове, справки, декларации, анотации и др., всички - посочени в молбата.

2. Кратки биографични данни за кандидатката

Средното си образование А. Ефтимова завършва в гр. Трявна. През 1995 г. завършва като **магистър** Софийския университет „Св. Климент Охридски“, специалност Българска филология, втора специалност Португалски език и португалска и бразилска литература, а през 1998 г. става **магистър** в същия университет и по специалност Журналистика, профили Телевизионна журналистика и Култура.

3. Обща характеристика на дейността на кандидатката

Научна дейност

От началото на академичната си кариера досега А. Ефтимова е издала **9 книги (7 монографии и 2 асоциативни речника – български и славянски, издадени у нас и в чужбина в съавторство с наши и чуждестранни учени); 3 глави от книги; 18 учебника и учебни помагала; 155 статии и студии; 108 доклада и лекции на наши и чуждестранни научни форуми. Участвала е в 14 научноизследователски и образователни проекта, в около 50 изяви в медиите.**

Получила е **3 отличия** – грамоти и награди.

Кандидатката привежда **245 забелязани цитирания** в престижни наши и чуждестранни научни списания, сборници и монографии (повечето от които индексирани в международни бази данни).

Научни степени

През 2000 г. А. Ефтимова защитава образователната и научна степен „доктор“ (направление 2.0. Филология, специалност **05.04.11** Общо и сравнително езиковедие (психолингвистика) с дисертационен труд на тема: „Невербални средства в публицистичните телевизионни предавания“, а през 2016 г. защитава научната степен „доктор на науките“ (направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика – медиен език и стил) с дисертационен труд на тема: „Двойственият език в медиите: езикът на политическата коректност vs езика на омразата“.

Преподавателска дейност

А. Ефтимова е работила 14 години (до 2010 г.) във Факултета по славянски филологии при СУ „Св. Климент Охридски“, а от 2011 г. насам преподава във Факултета по журналистика и масова комуникация, в който е разработила 12 лекционни курса за три бакалавърски и четири магистърски програми, както и 1 лекционен курс за една магистърска програма в друг факултет. Подготвила е и два лекционни курса за нова магистърска програма на катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“. В последните 7 години е била научен ръководител на около 50 дипломни работи на бакалаври и магистри, на студенти, участвали с доклади в научни форуми. Научен ръководител е на 4-ма докторанти, двама от които успешно са защитили своите дисертации, а други двама се обучават.

Редакторска и рецензентска работа

А. Ефтимова е член на международните редакторски научни съвети на две индексирани списания, основател и главен редактор на електронно

списание за научни изследвания по медиен език – „Медии и език“ (ISSN 2535-0587), редактор на сборник и книга.

Научен рецензент е на 5 научни монографии, на научни статии за престижни научни издания. Авторка е на 31 рецензии за книги, сборници и учебници в престижни периодични научни издания у нас и в чужбина, на 23 рецензии и становища в научни журита и за предварителни обсъждания на дисертационни трудове в различни университети. Рецензирала е 7 проекта по различни програми. Участвала е в множество национални и международни научни организации и мрежи, комисии и университетски органи за управление.

Обемът на научната продукция, представена за оценка в настоящия конкурс за професор, е: **1 монография, 1 учебник, 20 научни студии и статии** (10 пилотни публикации от тях са влезли в трансформиран и обогатен вид в монографията, участваща в конкурса), **33 научни доклада и лекции на наши и чуждестранни форуми, 14 рецензии в научни издания за монографии, сборници и учебници и участия в 10 национални и международни проекта.**

4. Научни приноси

Основният труд, с който кандидатката се представя в конкурса за професор, е монографията „Регистри в журналистическия дискурс“, издадена от Унив. изд. „Св. Кл. Охридски“ през 2018 г. Много точно и ясно в увода на труда са описани целите на авторката – опит да се изясни съдържанието, което се влага в понятието регистър, определяне на мястото му сред сродните му понятия в стилистичната и социолингвистичната парадигма, открояване на особеностите му, за да може да се превърне в по-конкретизиран и по-оперативен инструмент при изследването на текста, отколкото е например стилът (с.8).

На няколко места авторката прави уговорки, че изследването не е изчерпателно, че броят на регистрите не е окончателен, а по-скоро се дава начален тласък на изследвания по този въпрос, че списъкът от наименования на регистри не е изчерпателен и окончателен, нито пък названията са общоприети. Определя своето изследване като „начална стъпка към описанието и анализа на регистрите и регистровите особености в българската речева практика и в частност в българската журналистическа практика“ (с. 65).

Веднага искам да подчертая, че чрез приложените разнообразни и многократно използвани методи (лингвостилистичен и прагматичен

анализ, експеримент по метода на Ч. Осгуд, анкета и др.) се получават голям брой данни за различни характеристики на изследваните явления, позволяващи тяхното подробно анализиране и извличането на множество изводи. Например за проверка и изясняване на редица черти на отделни регистри авторката си служи с данни от анкети, чрез които стига да разбирането, възприемането, мненията, нагласите на изследваните за различни характеристики на текстовете, а оттам и на регистриите. В първата част, под красноречивото заглавие *Опити за дефиниране и разграничаване на понятията регистър, стил, социолект, диалект, жанр*, задълбочено се изясняват посочените понятия, за да се очертаят разликите между тях и да се изясни и прокара понятието регистър (с. 12). При анализа на становища на различни български и чужди учени авторката веднага изказва и своите одобрения или несъгласия. За регистъра тя приема няколко постановки, които развива и доказва в цялата монография:

„- Регистърът е по-тясно понятие от стила, но се осъществява в рамките му или „броди“ между повече стилове.

- Регистърът е смесица от влиянието на конкретни ситуационни фактори и подбор на конкретни езикови средства за изразяване на различни по рода си социални и личностни взаимоотношения.

- Броят на регистриите е по-голям от броя на стиловете,, (с. 33).

Задълбоченият преглед на различните становища и на критериите за класификации вече в теорията на регистъра, съпоставките между редица понятия демонстрират сложността и неустановеността в българската лингвистика на понятието регистър - това е един от важните приноси на доц. А. Ефтимова – че се е заела да очертае явлението и да наложи определено съдържание на понятието.

Един от **приносите** идва от факта, че изследването илюстрира приложните възможности на регистъра в проучването на журналистическия текст чрез анализ на реални текстове от журналистическата практика. Подбрани са регистри от всяка от групите, обединени под един доминантен ситуационен критерий: според характеристики на участниците в комуникацията, според отношенията между участниците, според канала на комуникацията, според комуникативните цели и според темата на комуникацията. Така е изследвана спецификата на регистри в опозиционни двойки: престижни и непрестижни регистри в писмената журналистическа реч, неформални и официални регистри в писмени и устни журналистически текстове и т.н.

Този начин на работа води до по-голяма сложност при разглеждането в сравнение с разглеждане на изчерпателен брой регистри, влизащи в класификация по един и същ признак, но представя образци и начин на работа върху регистри според различни класификации.

Както авторката го определя, поставянето на проблема за интерпретацията на журналистическата реч като образец за престижно речево поведение е един от **приносите** в монографията. За да получи преценките за няколко текстови отрязъка по отношение на тяхната престижност /непрестижност, тя използва резултатите от експеримент с няколко текста на една и съща тема, отличаващи се по определени характеристики, за всеки от които е получила резултати от 21 души (студенти). Прави важните изводи, че: нито един от журналистическите текстове не е оценен като престижен, а повечето заемат средишно място в престижното и непрестижното говорене, тъй като: престижността е свързана най-тясно с присъствието на обидни и неприемливи квалификации; разговорността и жаргонните елементи отдавна не се смятат за сигнали за непрестижно публично речево поведение, но високата им честотност влияе все още негативно върху престижността на текста; експертната реч отдавна не се схваща като престижна в публичното говорене. Чистата реч, схващана не като пълна липса на чужди думи, а като липса на нови чужди думи с непрозрачна семантика, е оценявана като престижно речево поведение (с. 92).

Друг **принос** в изследването е решаването на въпроса дали различията между писмените и устните текстове в публичната сфера могат да се отразят на принадлежността им към един и същ регистър. Авторката заключава, че въпреки различните функции на определени езикови средства писмените и устните текстове могат да бъдат в един и същ регистър.

Друг **принос** е отговорът на въпроса дали жанрът влияе върху принадлежността на текста към определен регистър. Разглеждат се невербалните средства за общуване в два телевизионни жанра – коментар и дискусия, за които се оказва, че функционират в един общ регистър, следователно жанрът не е ключов фактор за принадлежността на текста към определен регистър, а е нужен комплекс от ситуационни фактори, който да предопредели избора на регистър.

Важен **принос** в монографията са изводите, направени във връзка с определянето на характеристиките на регистри според канала на

комуникацията. Тук авторката разсъждава подробно относно отношението между разговорен стил, разговорна реч, устна комуникация и стига до важни заключения, например че в писмените форми на разговорния стил винаги има имитация на устната реч, подсилваща усещането за разговорност, че префункционализирането на маркери на устната реч в маркери на разговорност в писмени текстове е особеност на разговорния стил, която поставя на дневен ред въпроса за съдържанието на термина *разговорна реч* - под разговорна реч би трябвало да разбираме само устните форми на разговорния стил, а в останалите стилове устните форми на общуване не могат да се окачествят като нейни варианти, тъй като в тях присъстват само маркери на устната реч, но не и маркери на разговорността. Тогава говорим само за устни регистри. По този начин разговорната реч се оказва подсистема в обширната територия на устната комуникация (с. 140). **Принос** на изследването е убедителното разделяне на маркерите на разговорността и маркерите на устната комуникация.

Друг **принос** е опитът за разграничение на стиловете от регистровите особености и маркери. И регистровите особености, и регистровите маркери съдържат средства, които се посочват традиционно като характеризиращи стила.

Важен **принос** е недвусмислената демонстрация на възможността за разграничение на регистровите маркери от регистровите особености. В анализа на спортния дискурс се стига до извода, че прекалената тропизация е маркер на спортния журналистически регистър в българските медии, а колоквиализацията и интелектуализацията на речта са по-скоро регистрова особеност на текстовете в сферата на масовата комуникация изобщо.

Следващ авторски **принос** е убедителното и уместно въвеждане на два термина, именуващи политически регистри в журналистическата реч – брюкселски новогovor и популистко говорене.

Монографията „Регистри в журналистическия дискурс” е изследване, което утвърждава и налага като работещо едно все още неприето понятие у нас – *регистъра*. Свързаните с него проблеми не могат да намерят еднозначно решение, но се очертават благодарение на конкретните анализи на реално функциониращи текстове в журналистическата сфера. Това е и един от основните **приноси** на монографията като цяло.

Учебникът „Медиен език и стил: теория и съвременни практики“, (Унив. издателство „Св. Кл. Охридски“, София, 2014), е предназначен за обучение в специалностите от областта на обществените комуникации и информационните науки. Той представя проблемите на езиковата и стиловата култура в медийната практика, като включва две теоретични глави. Особено ценна негова черта е разглеждането на типологиите и техниките за редактиране на текстовете.

Статиите, с които участва в конкурса, А. Ефтимова разделя в две групи – пилотни публикации преди основната монография за участие в конкурса и такива, които са извън въпросите, разгледани в монографията. Втората група статии са посветени на различни въпроси, например навлизане на разговорния стил в публичната сфера, използването на диалектни и жаргонни форми в общуването и масовото неодобрение към този тип речево поведение (Говорещите хора рискуват); количествената определеност на събитията (Предпочитани комбинации на аспектуалните наречия с глаголният вид и време за количествена характеристика на събитията в журналистическите информационни текстове); вербални и невербални средства при протест (Езикът на протеста (вербални и невербални технологии), множественото число на абстрактните съществителни имена в съвременните български медии, както и някои други въпроси, засягащи спазването на книжовната норма в съвременното книгоиздаване, въпроси на преподаването на българския език като чужд.

Заклучение

Като имам предвид високото равнище и големия обем на научната, преподавателската и експертната работа на кандидатката, нейната неуморна педагогическа работа в полза на студенти и докторанти, на катедрата, в която членува, нейната редакторска и проектна дейност, както и факта, че е доктор на науките, препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да гласуват ЗА кандидатурата на доц. д.н. Андреана Борисова Ефтимова за професор в научното направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки – медиен език и стил. Самата аз без колебание подкрепям нейната кандидатура и ще гласувам положително.

Подпис: